List 11. Tečaj XXXV.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 14. marca 1877.

Obseg: Milost naši domači živini. — Najbolji čas krompir saditi. — Gospodarske novice. — Zoper pšenični snet. — Ročni vlák, s katerim en sam človek ročno mlatilnico goni. — Plošče iz Angleškega portland-cementa. — 10.000 dveletnih sajenk črnega bora na prodaj. — Tiskovna postava v državnem zboru. — Kaj Valvazor kratkočasnega pripoveduje o starih Kranjcih in Kranjicah. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Milost naši domači živini.

Živina je človeku tako velika pomoč, da bi brez nje kmetovalec težko izhajati mogel. Mislimo, da tega dokazovati ni treba. Vendar neumnost in surovost ne veste ceniti velike dobrote, ki nam jo skazuje naša domača živina. Strašansko je tedaj še sèm ter tje trpinčenje živali, proti kateremu ostaja posebno šoli še veliko dela. Hvalevredne so tedaj tudi družbe, ki si po različnih potih prizadevajo, odvračati trpinčenje živine.

Že v starodavnih časih je Mojzes svojemu ljudstvu živo na srce pokladal milost do živali, in njegova beseda ni bila klic vpijočega v puščavi; tadajna ljudstva so živini prizanašala, in jo še celó visoko spoštovala. Tako, na priliko, je živina, katera je delala pri zidanji nekega tempeljna, po dokončanem tem poslopji bila za vse svoje žive dni dela oproščena. Še je navada pri nekem ljudstvu v Aziji, da takega človeka ostro kaznujejo, ki lačnega, žejnega ali sicer po delu trudnega vola na delo sili.

Namen teh vrstic ni priporočati milosrčnosti do živali sploh, ampak le kazati, kako se v kmetijstvu mnogokrat uboga živina trpinči, ki je vendar velika dobrotnica in pomočnica našemu gospodarstvu.

Čujte, po katerih potih se koristni naši domači živini sila godi! Gospodar ali hlapec peljeta na sejm ali kam drugam blago v najhuji vročini ali v najhujem mrazu, med potjo pa ostaneta v kaki krčmi in pijeta in se večkrat upijanita, med tem, ko ubogo živino hudo solnce prepeka ali hud mraz stiska. Da bi pa po krčmi zamujeni čas dohitela, podita potem konja čez njegovo moč tako, da zbolí.

Velika napaka je tudi, če se živina o pravem času ne vprega, tako, na priliko, če se konj koj potem, ko si je želodec napolnil, vpreže, da nima časa prebaviti povžite krme. S tem ne trpi samo živina, katera mora s polnim želodcem dirjati, ampak tudi gospodar trpí večkrat veliko škodo s tem, da konja napenjati in klati začne, ter večkrat pogine. Tudi pri oranji greši hlapec večkrat s tem, da med oranjem lenobo pase in se na plug vsede, da počiva, namesti da bi enakomerno naprej oral; kjer je pa s pohajkovanjem včasi veliko časa zamudil, ga potem s tem dohiteti hoče, da živino prežene.

Da bi se kaj časa na poti prihranilo, se naloži, namesti da bi konj dvakrat peljal, ves voz naenkrat, kar moč njegovo veliko presega.

Trpinčenje živine je, če voznik na klancih in strmih potih ne vzame priprege, zato, da par krajcarjev si prihrani, živino pa potem tako napenja, da jej kaka žila poči.

Veliko trpí tudi živina, če ima z vozom ritniško iti in gospodar ali hlapec je ne zna prav ravnati, namesti tega pa jo z bičem včasih celó po glavi tepe.

Hitro jahati živino je posebno takrat škodljivo, če potem vsa pótna na prepihu ostati mora, ali pa se celó kópat pelje. Mnogovrstne bolezni so nasledki nespametnega tega ravnanja.

Kedar se živini krma poklada, kedar se štriglja, molze ali gnoj izpod nje kida, se hlapec ali dekla nad njo dere, jo suva in pretepa; to pa tudi včasih pohlevno živino naredí hudobno in uporno, molzne krave pa tudi zategadel večkrat manj mleka dadó.

Če hlapca ali deklo gospodar včasih zarad njihove nemarnosti ali kakega druzega prestopka graja in ozmirja, pa izpustita potem svojo jezo nad nedolžno živino.

Ta ali uni hlapec, ta ali una dekla včasih kakega konja, kake krave ali drugo živino trpeti ne moreta in jo zato, kjer koli moreta, udarita ali suneta itd.

Veliko tacega in enacega trpinčenja živine bi mogli še našteti, pa naj zadostuje to v dokaz, da gospodar le sam sebe po glavi tepe, ako trpinči živino, katera mu vozi, ga z gnojem oskrbljuje, mesa, mleka, volne itd. daje. —

Gospodarske skušnje.

Najbolji čas krompir saditi

je po Francoskem časniku „Bulletin de la Société d' Agriculture de Nice & des Alpes maritimes" jesen. Po naključbi je nek kmetovalec to novost iznajdel; on od leta 1874. krompir sadi zmirom meseca oktobra in ga že koncem majnika veliko in tako dobrega pridela, da prekosi jesenski pridelek. Zato ga priporoča vsem krajem na Francoskem brez razločka, ali so bolj gorki ali bolj mrzli. Vsakako pa se po njegovih skušnjah mora krompir saditi v dobro zrahljano zemljo 7—8 palcev globoko; tako vsejanemu tudi huda zmrzlina ni škodovala, če tudi polja ni pokrival sneg. — Naj poskusijo naši gospodarji to novico!

Gospodarske novice.

* *Razstava mlekarstva v Hamburgu* se je slovesno odprla 28. svečana t. l. Po poročilu „österr. landw. Wochenbl.“ presega ta razstava poprejšnje na Dunaji, v Dancigu in Frankobrodu; velik napredek mlekarstva se v vsem očitno kaže; posebno pozornost na se obrača Lehfeldova pinja, napravljena na centrifugalni sistemi. Razstavnikov skupaj je iz različnih dežel 1600, med katerimi jih je iz Avstrijsko-Ogerskega 35.

* *Govejo kugo* imajo zdaj kakor na Saksonskem tako tudi na Angleškem. Začela se je v nekem hlevu v Londonu. Ostre naredbe so zoper razširjenje njeno povsod vpeljane.

* *Zoper razširjanje trtne uši nareja državni zbor na Francoskem* ostro postavo.

* *Žitna polja v Banatu* stojé lepo; pšenica posebno lepo kaže, pa tudi tako ogršica. Meseca svečana so sejali oves, ker v Banatu je od nekedaj setev ovsa svečana meseca najbolj navadna.

Ročni vlák, *)

s katerim en sam človek ročno mlatilnico goni.

Zdaj je popolnoma dovršen ta vlák, o katerem govorí letošnja „Pratika“, da ž njim en sam človek opravlja mlačvo pri tako imenovanih ročnih mlatilnicah, katere sicer 4 delavci težko gonijo. Narejeno je vse na utežje, kar se pa dá bolje ogledati, kakor popisati.

Poskusili smo ta stroj 2. dne t. m. vpričo mnogo kmetov in kmetic, med katerimi se ni manjkalo tudi nevernih Tomažev, ki pa gledaje, kako en otrok sam goni mlatilnico, so spoznali, da je vse resnica, kar sem jim obetal.

Kmetovalci jo lahko vidijo vsak čas, kedar koli pridejo; tisti gospodi pa, ki poleti rada zahaja v lepe naše gorenske kraje, bode prav priročno jo takrat ogledati. Nihče pa mi ne bode zameril, ako po pregovoru, da „vsak delavec je plačila vreden“, za to, da stroj sestavljam, mlatilnico prestavljam, mlačvo kažem, zahtevam nekoliko povračila. **)

Na Dovjem (Lengenfeld).

Miha Lakota, posestnik.

Obrtnijske stvari.

Plošče iz Angleškega portland-cementa.

Župnik Ižanski gosp. J. Hočevar v poslednjem listu „Danice“ s toplo besedo priporoča plošе iz portlanškega cementa, rekoč, da daleč prekosí tudi najboljo opeko. Po triletnih skušnjah v cerkvi Ižanski — pravi gosp. župnik — se je pokazalo, da je portland cement trji kakor marmor, se obhojen ne melje kakor opeka, in je tedaj veliko bolj trpežen kakor tlak iz najbolje opeke bodi-si za plošče v cerkvah ali v sobah, kuhinjah, mostovžih itd. Te plošče so pa več sort: rumenkasto-bele, sivkaste, rdeče, črne in grahaste; vse so trdne in trde, samo črne niso tako močne. Izberó naj se tedaj bele ali rdeče; najlepše na videz so sicer grahaste, tako, da se primerjati morejo z najlepšim Afrikanskim marmorjem; al najdražje so. Treba pa, da se za pokladanje tlaka dobí dober zidar, da se plošča s ploščo dobro sprime brez špranj. Podobar Matija Ozbič v Ljubljani izdeluje hvaljene plošče iz portland-cementa.

Ker utegne našim gospodarjem na korist biti to priporočilo, ki izvira od moža, ki ni hvalil, kar bi ne bilo res hvale vredno, zato smo ga priobčili tudi v našem listu.

Na prodaj ima

10.000 dveletnih sajenk črnega bora

podpisana podružnica, 1000 po 2 gold.

Za kmetijsko podružnico v Radečah na Dolenskem:

Scheyer.

Zoper pšenični snet.

Ker se „Novice“ na korist kmetijstva v nikakoršni stvari ne strašijo odpreti svojih predalov še tako obširnim stavkom, nadjam se tudi jaz, da bodo za vredno spoznale svetu naznaniti skušeno gotovo sredstvo zoper to „črno nadlogo“, ki se pšenični snet imenuje.

Jaz se popolnoma vjemam z zadnjim dopisom v „Novicah“, ki razlaga, od kod da snetje izvira, pa tudi, mislim, da bo, kdor bo skusil, potrdil, kar me skušnje učijo, namreč, naj vlije na mernik pšenice 8 do 10 bokalov vrelega kropa, pa bode seme onih škodljivih glavic popolnoma pokončal; vreli krop pa pšenici prav nič ne škoduje, marveč jej k naglemu kalenju pomaga, le kedar se popari, treba je, dobro pomešati jo, da povsod enaka vročina nastopi. Potem se pa voda odlije, da se zrnje za setev ugodno posuši. Vsak brez skrbí sme skusiti to sredstvo, in če tako ravná, ne bo imel snetjave pšenice.

Doljski.

Zabavno berilo.

Kaj Valvazor kratkočasnega pripoveduje o starih Kranjcih in Kranjicah.

Govoril dr. J. Bleiweis pri „besedi“ Ljubljanske čitalnice 4. marcija.

Valvazor, gospôda moja, stopil nam je čez blizo 200 let zopet v živ spomin zdaj, ko iz roke gre v roko preslavna njegova knjiga: „Ehre des Herzogthums Krain“, natisnjena leta 1689., katera zdaj v lični novi obliki na svitlo izhaja po prizadevanji znanih treh naših rodoljubov.

S to knjigo, ki jo pl. Radič, velecenjeni strokovnjak o zgodovini Kranjski, po pravici imenuje „knjigo vseh knjig poznejih naših zgodovinarjev“, postavil si je Valvazor neminljiv spominek.

Neizmernih zakladov pa, ki jih hranuje ta knjiga za krajepisje, narodopisje, zgodovino itd., ni namen moj tukaj razkladati, kakor že naslov mojega berila kaže, zajeti hočem iz nje le nekatere črtice, ki nam kažejo starega Kranjca in staro Kranjico v njunem življenji, — v njunih običajih ali navadah, katerih nihče ni bolje poznal kakor naš Valvazor, ki je prehodil vso našo domovino, iz mesta jezdil v mesto, iz grada v grad, ogledaval vse cerkve in kapelice, premetaval vse arhive, plezal na gore in po vrvih se spuščal v podzemeljske jame.

*) Vlák se imenuje nemški „göpel“.

**) Zaznamovane tarife nismo dostavili, ker to je bolje ustmeno povedati vsacemu po njegovem premoženji.

Vred.

Takó zelo je bil Valvazor za svojo domovino zavzet, da si je prizadeval celó za predor skozi Ljubelj, goro, katera Kranjsko loči od Koroške. Pot naravnost skozi predor (tunel) bi po mislih njegovih znesla le $^1/_4$ milje; — pri sv. Ani bi se na Kranjskem, pri sv. Lenartu pa na Koroškem v predor šlo. Valvazor je hotel to delo na svoje stroške izvršiti, ako bi mu bil tadanji cesar dovolil pobirati cestnino. Na Dunaji takrat nastala kuga pa je ustavila tudi to obravnavo.

Po vsem, gospôda moja, je gotovo, da mati Slovenija ni še rodila moža, ki bi bil svojo domovino od borne kmečke kočice do grajščinske palače bolje poznal, kakor naš Valvazor, — in da ga mati Slovenija ni še rodila moža, ki bi bil domovini toliko žrtvoval, kakor Valvazor.

Resnične so po vse tedaj besede, ki jih je pesnik v „Čebelici" pel tako-le:

„Za Krajno premožen, — za Krajno učen,
Za Krajno ubožen, za Krajno rojen."

Njegovega peresa, da-si je knjigo svojo pisal nemški, ni vodila nemška enostranost; — sin Italijanske rodovine, ki se je po njegovih stricih okoli leta 1530. iz Bergama preselila na Kranjsko, je dobro vedel, da Kranjska dežela ni nemška, — vedel je, da narod njen je slovenski in po veri katoliški; zato izpričujejo njegove bukve na vsaki strani vernega sina vojvodine Kranjske, kateri na čast je posvetil krasno knjigo, za katero je z našimi Dolenci šel tudi kot stotnik, „Viertelhauptmann", na vojsko zoper Turka, katerega imenuje „zakletega sovražnika kristjanstva" (Erbfeind der Christenheit), l. 1683. pa, ko je Turek drugi pot Dunaj oblegal, hitel je Štajarcem na pomoč zoper Bathiany-a in Turka, ter poslavljen bil za hrabrost svojo z zlatimi in srebernimi svetinjami.

Ko sem jaz leta 1853. začel izdajati „Koledárček slovenski", ki je objavljal življenjepise za domovino našo zaslužen ih mož, Valvazorju odločil sem prvo mesto, in že takrat sem posnel iz velike knjige njegove — poleg mnogo druzega, kar v životopis njegov spada — tudi nekatere svojnosti naše dežele, marsikatere kratkočasnice iz navad našega naroda onih časov, ko je Valvazor živel, ki je bil v Ljubljani rojen leta 1641., v Krškem pa umrl leta 1693. — 52 let star.

Naj Vam, častita gospôda, danes kaj več tacega zanimivega, zraven pa kratkočasnega povem, kar je pripovedoval Valvazor o svojih Kranjcih in Kranjicah pred 200 leti, — o čemur mi je moj prijatelj gosp. Radič tudi marsikatero črtico podal.

Slovence, ki so se po Valvazorjevih mislih okoli leta 548. po Krist. rojstvu kot deveti narod — kakor pravi — naselili na Kranjskem, katero je ločil v 5 delov: v Gorensko, Dolensko, Metliško, Notranjsko in Istersko stran — Slovence — pravim — imenuje Valvazor „močne korenjake" — in zakaj? zato — pravi — „ker sta jim bob in cizara bila najljubša jed." Ranjki gosp. Fidel Trpinec mi je večkrat pripovedoval, kako priljubljena je bila cizara še v mladih letih njegovih, o kateri pa dandanes ni skoro sledú več.

O Krasu piše Valvazor, da se na njem nič ne vidi nego golo skalovje, in da se v teh krajih „več ljudí kot sadú rodí"; živino in vino imajo Kraševci dobro; njih kruh pa je tako pust kakor Holandski. — V jerhastih žakljih (mehovih) so nosili olje v tuje kraje na prodaj, posebno pozimi. „Če s takim mehom tudi pade na skalnati poti — pravi Valvazor — ne trpí ne meh ne Kraševec nobene škode." Narejali so si pa take žaklje tako, da so kar celega kozliča ali jarčka na meh odrli. —

O naših Gorencih pripoveduje, da so tako živi za ples, da „se jim peté celo leto ne spočijejo."

Kako se je Kranjec, kedar je prišel h kakemu gospodu, mu poklonil? — Obe koleni — pravi Valvazor — je nekoliko vklonil, potem se poklonil z vsem životom, ob poklonu se je na prsi potrkal z desno roko!

Vipavci — piše Valvazor — imajo ob žegnanji ali „opasivnih nedeljah" — kakor jim na Pivki pravijo — tak poseben ples, ki se nikjer drugod ne vidi. Duhovnik prodá neoženjenemu fantu prvi ples, ta pa prodá drugima dvema fantoma dva plesa, — to so plesovodji. Zdaj pleše prvi, za njim drugi, za drugim tretji. Ko so tako ti trije odplesali, začnó iznova ples, pa tako, da zdaj zadnji pleše, ki je poprej prvi plesal, in tako po vrsti se ponavlja teh 3 plesavcev ples. Potem še le smejo začeti plesati drugi, — nobeden pa ne sme svoje plesalke z drugo premeniti. Po dokončanem plesu stopijo oni 3 fantje plesovodje, ki so prvi plesali, skupaj in se posvetujejo, ali se smejo dekleta spremeniti. In ko plesovodje to sklenejo, začne se ples v istem redu zopet. — To trpi do večernega mraka, ki storí plesu popolnoma konec.

Vinu Dolenskemu veliko hvalo daje Valvazor ter ga imenuje „posebno zdravo vino", vendar svetuje, „naj se majolika ne vzdigne previsoko in va-njo ne pogleda pregloboko", da ne razgreje preveč glave pa pivcu nog ne vzame. Najžlahnejša trta — pravi — naredí iz pijanega človeka zverino, kajti „Bachusov voz vlečejo risi in tigri in iz pijanosti nastanejo nagla jeza in krvavi pretepi." — To je pač še dandanes žalostna resnica!

Dobro pivo iz pšenice in ovsa (Weizen- und Haber-Bier) so kuhali nekdaj na Kranjskem; iz same pšenice — pravi Valvazor — edino le v Ljubljani, drugod nikjer; — v Kranji in Tržiču pa so kuhali pivo iz pšenice in ovsa skupaj, ali pa iz ječmena in ovsa. Nikjer drugod, kakor v teh 3 krajih, ni o Valvazorjevem času nobene pivarnice na Kranjskem bilo.

Valvazor pripoveduje, da že leta 1517. se je osnovalo na Kranjskem društvo zmernosti pod imenom „bratovščine sv. Krištofa". Al ta družba je kmalu prestala, in prav nalašč nasproti njej se je v 17. stoletji osnovala „bratovščina pivcev" (Trinkorden), kateri znamnje je bil Bachus. Ta bratovščina je pa že za časa Valvazorjevega tako hirala, da je rekel: „Wollte Gott! es wäre überall von solcher übler Gewohnheit kein einziges Tröpflein mehr übrig."

Še dandanes pekó naše gospodinje potice tako, kakor Valvazor popisuje, da so jih stare mamke Kranjske o božiču pekle. Testó se zvalja — pravi — prav tanko, tako tanko, kakor je papir; na to testó se namaže méd z zrezanimi orehi namešan, potem se trdo vkup zavije, da je kakor hleb kruha, — na gorko dene, da izhaja, in potem v peč vsadí. — Tudi žlahna gospoda in meščani so delali takó potice o božiču. — Če ni bilo medú, so delali samo orehove. Navadne so sicer bile tudi sírove potice, al teh niso delali nikoli o božiču. — „Medena in orehova potica" in pa „suha klobasa" sta tedaj starodavna originala Kranjska, katera tudi Nekranjcem še danes dobro dišita.

Popernjak, „mali kruhek", so znali nekdaj na grajščinah in v samostanih (kloštrih) ne za prodaj, ampak za dom, tako okusno delati iz pšenične moke, medú, popra, imbra in koriandra, da se Norimberški popernjaki s Kranjskimi po Valvazorjevih besedah nikakor meriti niso mogli.

Zdaj pa nekaj od stare babe namesto neveste!

*

Te ženitovanjske burke popisuje Valvazor tako-le: Ko je ženin prišel ali se pripeljal po nevesto, da bi šla k poroki, so mu zaprli hišna vrata, kjer je nevesta stanovala. Ko je starešina za ženina zahteval nevesto, so mu porinili staro babe ven. Te pa ni hotel, zato je morala stara babica potepeno odlaziti. Ko starešina vdrugič zahteva nevesto, mu pahnejo še bolj grdo in vso razcapano babúro skozi vrata in to so ponavljali še enekrat z velikimi burkami, dokler ženin ni dobil svoje prave neveste. Menda da ta burka se sem ter tje še nahaja.

Če kmečki fantje vedó, da katero deklè že gré v 30. leto, pa še ne dobí možá, se mora pogoditi s fanti in odkupiti, sicer je mógla ploh vleči. To pa se je godilo tako le: sneli so kaka vrata v hiši, in jih na-njo privezali, da jih je na dan pepelnice vlekla po vasi. — Valvazor graja to navado in jo imenuje „frefelhaft", ter pravi, naj bi se raji taki mladi „telpelni" sami vpregli v ploh, da niso prišli snubit ubozih pa poštenih deklet. „Denn es wird einer solchen — pravi Valvazor — selbst nicht lieb sein, dass sie sitzen geblieben und die Freywerber ihre Thür vorbeigegangen sein."

Ob času Valvazorjevem so dekleta na vražo verovale, da, če čarodelni korén neke rastline, ki se cepetec imenuje, pri sebi nosijo, zaljubljeni fantje za njimi letajo. Ta korén pa mora biti korén pravega cepetca, ob pravem času s čarovnimi besedami izkopan, in dekle ga mora pri sebi nositi, da magneličen postane in potem možke za seboj vleče. — Če se je dekle zmotilo, da ni pravega cepetca dobila, niso fantje za-njo cepetali, ampak konji so za-njo dirjali.

Po takem je podoba, da so že pred 200 in več leti Kranjska dekleta o magnetizmu nekako študirana bila.

Kako so naši kmetje nekdaj polhe lovili, popisuje Valvazor jako humoristično, in ilustrira to celó s sliko, katera kaže, kako „hudič polhe pase". — Radoveden, kako jih lovijo — pravi — sem šel in drugi z menoj, ponoči v neki gozd, kjer so kmetje polhe lovili. Že od daleč smo slišali neko dleskanje in pokanje kakor vozniki pokajo z biči (gajžljami). Ko je na to pokanje cela truma polhov le sem priromala, so kmetje svoje suknje in škornje pred nje vrgli; — polhi so zlezli va-nje, in kmetje so jih pobili. Ljudstvo — pravi Valvazor — ima vražo, da celó hudič ne more polhov iz sukenj in škorenj več spraviti, če so se va-nje poskrili.

O Krških rakih Valvazor marsikaj vé povedati. Na Dunaji je nekdo pri nekem gosposkem obedu pripovedoval, da v Krki na Kranjskem so tako veliki raki, da 5 rakov z raztegnjenimi škarjami ima dolgost velikega moža. Gospoda mu ni tega verjela, zato je pri tej priči po posebnem poslancu naročil Krških rakov iz Kranjskega. Ko so naročeni raki ob svojem času na Dunaj prišli, so se neverni Tomaži čudili Krškim rakom.

Tudi pripoveduje Valvazor, kako v Krki rakom žvižgajo, da jih lovijo, in celó melodijo tega žvižga z notami naznanja.

Na Kranjskem — pravi — je tudi prislovica navadna, ki se glasí: „je šel rakom žvižgat" ali „bo šel rakom žvižgat", to hoče reči: „umrl je", ali pa „umrl bode".

Kako si je grajščak v Griču svoj grad zidal, pripoveduje Valvazor tako-le: Nek plemenitaž, bivši vojak, je v vasi Grič na Dolenskem kmečko hišo kupil in oklicati dal, da bode na njenem mestu cerkev zidal Materi Božji na čast, zato je sosede prosil, naj mu pomagajo pri tem kristjanskem delu. Pošteni kmetje so mu verjeli in pomagali pri zidanju kar koli so mogli, vozili les, apno, pesek in kamenje, nadjaje se, da utegne nova cerkev romarska cerkev postati, mamki Božji na čast, njim pa potem tudi na korist. — Ko je bilo vnanje zidovje dozidano, in je grajščak začel notranje zidovje za sôbe svoje zidati, so kmetje začeli debelo gledati in se ustavili delu, rekoč, da jih ni bila volja pomagati k zidanju gradú, ampak le cerkve. Zviti plemenitaž pa se je izgovarjal, da on še nima hiše, mati Božja pa jih ima že veliko; ona bo gotovo njih dobri namen za delo vzela in njihov trud tako povrnila, kakor da bi bili njej sami cerkev zidali. — Ko bi bili na Kranjskem že takrat „Tagblatt" imeli, gotovo bi bil veliko hvalo pel „modremu" grajščaku.

Mašna obleka in druga cerkvena oprava z zvonci vred je bila nekdaj v cerkvi sv. Miklavža na Gorjancih (Uskokengebirge) tako malo varna, da so jo morali v drugi cerkvi pospraviti, ko je duhovnik odmaševal, pa jo zopet tje prenesti, kedar je bila maša. — To pa se godi — piše šaljivo Valvazor — iz samega „zaupanja" do Uskokov, da ne bi cerkvene oprave tako dobro pospravili, da ne bi bilo o njej ne sledú ne tirú več, kajti pravi mojstri „uzmaniči" so Uskoki. Nasproti so pa tako domači v tej cerkvici bili, da so brez strahú in sramú svoje kozé ob hudem vremenu iz paše v to cerkev prignali.

V Ljubljanskem mestnem gozdu „Stadtwald" je moralo nekdaj veliko divjih prascev biti. Valvazor pripoveduje, da je v starih listinah mesta Ljubljanskega našel zapisano, da so pozimi leta 1342. ubili divjega prasca, ki je vagal 7 centov.

Na Limbarski gori — piše Valvazor — sem našel kamne, veče in manjše, onim močno podobne, ki se na otoku Malta nahajajo in jih mineralogi „kačji jezik" imenujejo. Ljudstvo okoli Moravč o teh kamnih misli, da si hudič na njih svoje kremplje brusi, zato jih „hudičeve kamne" imenujejo. Čeravno ni misliti — pravi Valvazor — da bi hudič ostanke svojih krempljev puščal v pečinah, vendar ni preveč napačno, „če kačje jezike" zovejo „hudičeve kremplje", le to je napačno, da kamnitne „kačje jezike" imenujejo „hudičeve kremplje", — mesene „kačje jezike" morali bi tako imenovati, kajti strupeni gadovi jeziki nekaterih ljudi so pravi „hudičevi kremplji". — Dobro jo je zadel Valvazor.

„Ali si staro devojko pri rotovžu poljubil" (hast du die alte Jungfer beim Rathhaus geküsst)? Tako so se radi popraševali v tujih deželah taki popotni rokodelski pomočniki, ki so kedaj v Ljubljani bili. To vprašanje se je opiralo na to, da ste na „rotovžu" bili dve umetno iz kamna narejeni podobi Adama in Eve. — Podoba Eve je pa morala že o Valvazorjevem času stara štatva biti, sicer bi je ne bili imenovali „alte Jungfer". Dandanes ni več sledú te imenitne kamnitne „stare jungfrave na rotovžu", brž ko ne pa jih je še drugod v Ljubljani kaj.

V fari sv. Petra pri Komendi se je obhajala procesija sv. Rešnjega telesa na konjih. Prva sta jezdila dva kmeta z banderoma, za katero čast je bilo med kmeti veliko prepira. Za tema dvema bandernikoma je jezdil duhoven z monstranco, za njim je jezdilo več sto kmetov. Jezdili so okoli polja in na 4 krajih se je sv. Evangelij bral, kamor je še mnogo druzega ljudstva privrelo. — Valvazor pravi — da takih procesij na konjih ni videl nikjer drugod na Kranjskem kakor v Komendi.

Kako so nekdaj matere smrt zmerjale, ki jim je otroka vzela, popisuje Valvazor tako-le:

Ko otroka nesejo k pogrebu, gre mati tudi za pogrebom in nese otrokovo zibelko na glavi. Ko so otroka zagrebli, začne mati prav na glas smrt zmerjati s takimi psovkami, da bi smrt ušesa bolele, ko bi jih imela in take psovke slišati môgla. „Ti grda smrt, ti — kričí — si mi otroka vzela, ki bi bil lahko junak postal in nad Turka šel; ker si mi otroka vzela, grdoba ti, požri še zibelko, da si vse zobe nad njo zlomiš!“ Potem pa je vrgla zibelko na grob in skočila na-njo, ter jo togotno tako dolgo z nogami teptala, da se je razdrobila na majhne kosce. — Ta navada nam je pač mil dokaz velike materne ljubezni!

Da veselo končam svoje predavanje, naj še eno smešno povem od mačje godbe. — Da je dandanes tako imenovana „mačja godba“ (Katzenmusik) bila že pred 200 leti znana, to kaže Valvazor v popisu take godbe pod naslovom „spöttische Musik für Witwer und Witwen, welche wieder heirathen“. Če namreč se je vdovec zopet oženil, so se zbrali ponoči pred hišo njegovo vsi sosedje s starimi lonci, ponvami, škafi in kotli in razbijali po njih, — eni so žvižgali, drugi trobili v rogove, in kar so koli mogli, so izvlekli skupaj ter so delali hrup in šunder, da je bilo groza — vse to vdovcu na sramoto, da je svojo ženo pozabil in se je vdrugič oženil. In tako so počenjali vsako noč, dokler se ni pogodil s sosedi za en ali dva čebra vina. Ravno tako mačjo godbo (holdselige Musik) je dobila vdova, ki se je vdrugič možila, če se ni odkupila s pol čebrom vina.

Tako, gospôda moja, bi mogel še dalje in dalje iz bukev Valvazorjevih pripovedovati zabavnih povesti, pa se moram umakniti 4. točki nicojšnega besednega programa. Zato sklenem svoje berilo, — sklenem ga v spominu na 15. dne prihodnjega meseca aprila, ko bode 189 let, kar je Valvazor dokončano knjigo deželnim stanovom Kranjskim posvetil, po p. Marku Sisenthal „nobilis Carniolus“.

Sklenem ga pa z ono slovensko besedo, s katero je Joshef Sisentschelli*) slavil „srečni dan“, kateri je „pripeljal Valvazorjeve bukve“ na svet, in ž njim vred danes iz dna svojega srca zakličem:

„Bukve!
Po u' se deshelah letite
Inu Kranje zhast donesite!

Politične stvari.

Tiskovna postava v državnem zboru.

Zbornica poslancev je obravnavala 9. dne t. m. predrugačenje tiskovne postave.

Če je katera postava poprave in pregleda potrebna, gotovo je ta, kajti sedanja tišči ne le opozicijske časnike, ampak njeni raztegljivi paragrafi jeli so presedati že celó liberalcem.

Pri razgovoru o načrtu, ki ga je dotični odsek o prenaredbi te postave predložil, so padale besede ostre zoper sedanjo tiskovno postavo, še bolj pa zoper to, kako se ta postava zdaj na različnih krajih izpeljuje.

Prvi se je oglasil sam c. kr. državni pravdnik Lienbacher in razkrival špranje sedanje postave, ter konstatiral, da se v zadnjih 5 letih posebno strogo po nji ravná. Posebno je bičal sedaj tako pogosto in priljubljeno objektivno ravnanje z listi, zoper katero vredniki in lastniki skoro nimajo pomoči.

„Naj vam povem le en slučaj, je rekel v svojem govoru. V časopisu „Salzburger Chronik“ je stal sledeči članček le pet vrst dolg: „Ogled po Avstriji. S cesarskim patentom od 23. dne t. m. je bil deželni zbor razpuščen in pričele so se priprave za nove volitve. Noben pameten človek pa ne misli, da bo s tem stvar le za las boljša. Nezadovoljnejše utegne postati Tirolsko ljudstvo, če ga vedno le k volitvam gonijo, a upogniti se nikakor ne dá.“ — To je bil ves zaseženi članek. In kaj mislite, gospôda, so v teh vrstah izvohali? Policija pride in pravi: V teh petih vrstah je dognano hudodelstvo razžaljenja Veličanstva. (Veselost na desni.) Sodnija tega hudodelstva sicer ni našla, pač pa pregrešek po §. 300 kazenske postave, čeravno bi bilo težavno tudi ta pregrešek najti v onih vrstah.“

Ali niso take besede iz ust državnega pravdnika samega najhujša obsodba sedanjega ravnanja z nepriljubljenimi listi?

Končal je svoj govor s sledečimi besedami: „Kakor se upije v gozd, tak prihaja odmev nazaj“ — to je star resničen nemšk pregovor. Glasov, ki v gozd upijejo, je sila mnogo, mnogo jih je, ki to počenjajo z močjo, ne brigaje se za ničesar, s surovostjo, ki je nenavadna. Če pa potem, po takih glasovih razdražen, nasprotnik, ki je bil napaden, se v brambo postavi, pravijo: „to je draženje k sovraštvu in zaničevanju.“ Tisti, ki hočejo, da jim odmev iz gozda ne bo neprijazen, naj se najbolj varujejo, da ne bodo v gozd neprijazno upili. Glasovi pa, ki v gozd kričé, so pogostoma vladni (oficijozni) časniki. Tedaj bi bilo zeló želeti, in jaz sem prepričan, da slavna vlada, če svoje oficijozne liste bolje brzdá, kar tudi zamore, tako da se bodo spodobneje obnašali, — bodo tudi njihovi nasprotniki bolj nepristransko pisali, in da, če oficijozni listi vedno hujskanje, zmerjanje in zasramovanje popusté, bo potem tudi nasprotna stran, ki se častno imenuje opozicijska, ravnala bolje in prijazneje, bolj prizanesljivo.“

Da! pravo je zadel poslanec Lienbacher; njegove besede imajo posebno za nas veljavo, kajti koliko slovenskih listov je že policija pobrala zavolj odgovorov nasprotnim časnikom, ki so jih s svojo nesramnostjo na boj klicali!

Ustavoverni poslanec dr. Fux je med drugim rekel: „Konfiskacije so bile do zdaj le dejanja policijske samovoljnosti (Akt der polizeilichen Willkühr), to je, prav zaušnica po državnih postavah vsakemu zagotovljeni pravici, po kateri sme svojo misel z besedo in pismom svobodno izraziti, za kar je tako sam odgovoren. Tudi ne bo mogel nihče tajiti, da se škoda, ki bi se zgodila listu po neopravičeni zasegi, navadno ne dá popraviti, če prav se utegne dobiti od države kaka odškodnina.“

Prav živo pa je naslikal Moravski poslanec dr. Meznik to, kar trpé Češki listi po sedanji tiskovni postavi. „Ne bom preveč rekel — pravi — če tu javno izrečem, da opozicijonalno Česko časnikarstvo, vkljub vsem postavam, ki so bile res v brambo časnikarstvu dane, je do današnjega dne v izjemnem stanu. Mi v Avstriji v svobodnem razvoji nismo dospeli še tako daleč, da bi vsi narodi njeni imeli skupna, splošno pripoznana pravna tla, marveč žalibog! resnica je, da se ne deli pravica vsem strankam enakomerno in da se obstoječa postava ne rabi za vse stranke enakomerno. — Naše temeljne državne postave sicer pravijo, da „pred postavo so vsi državljani enaki“, — pač res le pred postavo; pri izvrševanji postave pa je stvar vsa drugačna. Tudi so nam že z neko zvijačnostjo (Spitzfindigkeit) hoteli dokazati, da imamo vsi enake pra-

*) O. J. Sisentschelli u se v Šafařiku po Čopu nahaja sledeča noticija: „Jožef Zizenčelli (l. 1688), ein Edelmann aus Krain, den P. Marcus Sisenthal nennt, ist uns bloss als Verfasser eines krainischen, dem Werke Valvasor's vorgesetzten Gedichtes bekannt.“

vice, al iz tega se ne dá sklepati, da res tudi vživamo enake pravice. (Veselost.) V principu smo si pred postavo sicer enaki, al skušnja in resnica je druga.

„Prava nadloga — nadaljuje dr. Meznik — so zdaj zasege (konfiskacije) Českih časopisov. Videli so, da s porotniki ne gre; tudi s prekladanjem pravd v druge kraje ne gre prav — tedaj ostane le pripomoček „objektivnega ravnanja", po katerem brez hrupa časnik zasežejo; na ta način suhe (nekrvave) guilotine ga spravijo brez šundra na oni svet in moré otroke opozicijskega duhá v celih trumah po Betlehemsko. To postopanje so skušali sicer nekako zboljšati in so dovolili, da se prizadeti smejo pritožiti. No, gospôda moja, jaz vam iz svoje lastne skušnje lahko povem, koliko vrednost ima taka pritožba pri konfiskacijah. Že obravnava je navadno odločena na pol dvanajsto uro dopoldne ali na pol šestih zvečer, kedar sodniki ravno že iz pisarnice gredó, in za to odmerijo pol urice ravno še pred odhodom. Po postavi bi se moralo o ugovoru javno obravnavati. Kako pa je to v resnici? Sodišče se sestavi, dotičniki pridejo, predmet obravnave se oznani, — in to je vsa javnost. Potem se vzdigne brž državni pravdnik in predlaga, naj se obravnava tajno zato, ker pri obravnavi se mora brati ugrabljeni članek; če bi se pa članek bral, bi ga nazoči časopisci v svojih poročilih objavili; to pa ne sme biti, tedaj se stavi predlog, naj sodnija ukaže tajno obravnavo. Sodnija odide v svojo sobo, pride nazaj in naznani — se ve da — da se stvar mora tajno obravnavati. Časnikarji morajo zapustiti sodišče in v 10 minutah je novo potrjenje zasege po novi sodnijski razsodbi gotovo."

„Tout comme chez nous", ne za las drugače ni pri nas, kakor je dr. Meznik govoril. Pod sedanjim objektivnim ravnanjem tudi slovenski časniki silno trpé; to vedó naši bralci, ki jih tolikokrat ne dobijo v roke.

Naši dopisi.

V Gorici 11. marcija. — Današnji nedelji pravi naše furlansko ljudstvo „Domênia delliš animiš", to je „vernih duš nedelja" — zato, ker po starodavni italijanski navadi postna pridiga 4. nedeljo v postu obravnuje „vice". To me spominja, da je nad vrati naše studijske knjižnice zapisano: „Hic mortui praebent vivis et sapere et vivere", to je, „Tukaj ponujajo mrtvi živim modrost in življenje". *) Nek dogodek preteklih dni pa zbuja v meni misel, da bi se o marsikaterih mrtvih moralo reči: „Mortui praebent vivis — insanire." (Mrtvi so — nepovoljni — vzrok, da živi norijo.) Ker misel misel budí, naj povem še eno. Nek moj prijatel, ki je tudi že pol leta med mrtvimi, znal je prav komično pripovedovati ta-le šolski prigodek. Ko je sedanji namestni škof Salcburški, preč. g. dr. D. bil bogoslovski profesor v Gorici, vprašal je (v pastirstvu) nekega Hrvata: „Quid est paráensis?" Vprašanec, ki menda ni bil prav zraven tisti čas, ko je oná iznašel smodnik in ki je povrh tega tudi nekako jecljal, vzdigne se gravitátno, pokloni se neukretno profesorju in začne smešnopatêtično govoriti: „Pa — pa — rae-nésis est.... exhortatio (profesor: brevis...), quae ha-ha-betur in... in... tu — tu — multu mortuorum" (to je in tumultu mortuorum — je hotel reči). Profesor: „Bone Deus"!... „in tumulatione" — „dic"! Da bi bil zdaj — čez 25 let — preč. g. profesor pri nas, — moral bi se prepričati, da je Hrvat (učenec) prav govoril: tu pa tam se res pripeti, da zarad mrtvih nastane kak — „tumultus". *) Vse to me pelje na novi Goriški „mirodvor" blizo Solkana. (Da bi bil jez jezikoslovec, rekel bi, da „mirodvor" pomenja: Bodite dvorljivi in pustite mrtve v miru.) Prihodnji teden se bodo oddajala po dražbi razna dela na tem novem našem pokopališči. — Dne 9. t. m. so se začele obravnave s porotniki pri tukajšnji okrožni sodniji. Hudodelstva so: hudovoljni zažig, goljufija in ponarejanje bankovcev. Razen enega so vsi zatoženci Slovenci. — Kmetijska družba bode imela 15. t. m. (v Gorici) občni zbor. — Vinorejsko društvo Brisko je razdelilo med društvenike 12.000 trtí in 700 sadnih dreves. 8. dne t. m. je imelo (v Gorici) svoj občni zbor, katerega se je udeležilo lepo število posestnikov. — „Pozzi neri" so pri nas zdaj na dnevnem redu, to je, trebila se bodo stranišča sè sesalko. En sod so — ko je bila te dni prva poskušnja — napolnili v 3 minutih. Smradú ni čisto nobenega. „Roba" se bo hranila v podzemeljskih prostorih, ki si jih je dala dotična družba napraviti blizo Stračic. S 15. prih. meseca se bode začelo po vsem mestu izpraznovanje stranišč po novem, pneumatičnem sistemu. Naši kmetje še zmeraj majajo z glavo; bojé se, da bode poljska zabela — kupovana od družbe — predraga. — V Gorici je bilo preteklo leto novo zidanih 18 hiš, 38 poslopij pa popravljenih, zvišanih ali zdaljšanih. — Od 4. aprila do 12. maja bo na Goriškem rekrutovanje. — V gostilnici pri Fajfer-ji so našli te dni 5 človeških kostnjakov, katerih eden je neki prav velik (Hej! „Deutsche Wissenschaft"?! Tu je gotovo nekaj predzgodovinskega! „Stein- oder Eisenzeit" brez dvoma.) Da bi bilo tam kedaj pokopališče, ni mi znano iz Goriške zgodovine. Pokopališče — opuščeno, če se ne motim, leta 1767. ali 1768. — je bilo precej daleč od F., okoli cerkve sv. Antona. — V Panovcu (proti izhodu od mesta) so neki prekanjeni sleparji opeharili 3 kmete za 200 gold. Povabili so jih, da naj gredó čakat zaklada, pa rekli, da morajo položiti na tisto mesto, kamor ima h—č pozneje zaklad prinesti, 200 gold. Ta znesek so bili goljufi odmenili sebi. Zastran tega teče zdaj pravda. — Vreme imamo dovolj mrzlo in burja vsako toliko prav ostro brije. Vendar pa tu pa tam že katero drevo v zavetnem cvete.

Iz Železnikov 10. sveč. — 5. dne t. m. smo imeli pri nas volitev občinskega starešinstva; za župana je bil izvoljen gosp. Anton Globočnik, fužinar in posestnik, za 1. svetovalca gosp. Jožef Levičnik, učitelj in fužinar, za 2. svetovalca pa gosp. Jožef Košmelj, posestnik in mesar.

Iz Idrije 10. sveč. — Koliko škode rastlinstvu in živalstvu so že dosihmal sopári živega srebra nam in naši okolici prizadeli, to vedó bralci „Novic" že iz večletnih tožeb, ki se glasijo iz našega kraja. Tožili smo in prosili pomoči, pa dosihmal brez vspeha; zdaj je, hvala Bogu, vendar enkrat predrla naša prošnja v vladnih Dunajskih krogih in c. kr. ministerstvo kmetijstva združeno z ministerstvom notranjih uprav je ukazalo temeljito preiskovanje, kako bi se tej škodljivosti v okom prišlo. Začele se bodo te preiskave prihodnjega maja meseca. Če se je iznašlo, da se z elektriko pisma pišejo in vodeni sopar vozove in ladije goni, mislimo, da ne bo posebne modrosti treba, ravnati sopare živega srebra tako, da ne ostrupenijo oko-

*) Po svojih delih, po svojih spisih — namreč. Pis.

*) Parênesis je kratek ogovor pri pogrebih, porokah in drugih prilikah. Naš vprašanec je hotel reči, da parenesis je ogovor pri pokopavanji mrličev, pa namesti „pokopovanji" (tumulatio) je rekel pri „hrupu" (tumultus). V besedi „hrup" je dovtip — ne gledé na to, da odgovor ni bil natančen. Pis.

lice. Le ne tají naj se ne, da oni sopúhi niso škodljivi, in prazne besede naj se ne stavijo na mesto resnične volje!

Iz Št. Urhske gore 8. sušca. (*Narobe-spomlad.*) Kako se časi spreminjajo! O Božiči, v sredi zimskega časa, so se zibali pisani metuljčki po zraku; zdaj o začetku spomladi pa se vsipajo snežni tako hudo, da so tukaj kod nas od včeraj zjutra do danes poludne 1 čevelj visoko pokrili zemljo. Nisem sicer vremensk prerok; al letos sem se te vremenske zmešnjave vedno bal. In zakaj? Druga leta so s početkom sušča razposajeni ščinkovci že hudo se pulili med seboj za mesta, kje bo tega ali unega gospá gnjezdila in svoje paglovce izvalila; a letos še vsi mirujejo, še zmenijo se ne za to imenitno delo. Enako so tudi poljski škrjanci v tem času že prav veselo se vrtili v zračnih višavah prepevaje svoje svatovske pesmice; a letos molčejo še, kakor da bi kljunov ne imeli. Edini kos se je une tople dni v meji oglasil v znamenje, da si je že izbral družico svojo; a bati se je, da ne bi se mu letos pripetilo, kar popeva o njem in breznu naš Vodnik, ki pravi:

Doli brezen mem pridrzne:
„Kaj t' je kos? ne poješ več?"
„„Eh kaj? — brat mi včeraj zmrzne,
Danes pa je moja preč.""

Iz Motnika 12. sušca. — „Zima in gosposka ne prizanese", je naš stari pregovor, in tako je zima naredila tudi letos. Pozimi bilo je zmirom toplo in lepo vreme, tako, da so kmetovalci lahko ozimno sejali in za jarino orali praho. Al 6. dne t. m. pa začne dež in za njim sneg iti in mêdlo je kakor o sv. 3 Kraljih, do danes — sv. Gregorja, ko se po narodni bajki tiči ženijo in je za vsakem grmom štrukelj. Pa kaj se čemo pritožiti mi Kranjci, vsaj slišimo tudi iz druzih dežel o strašanskih sneženih viharjih in da celó v topli Siciliji blažene Laške dežele so imeli nedavno snega obilo. Danes je lepo jasno in mraza pod ničlo 8 stopinj po R. Nadejamo se kmalu spomladi primernega vremena, vsaj po Gregorji po vsacem vetru kopní sneg.

Križnik.

Iz Sodražice Kočevskega okraja. — Naše novo županstvo je zdaj tako.le sestavljeno: župan je Ivan Fajdiga iz Sodražice, svetovalci pa Primož Pakiž iz Zamosteca, Ivan Šega, Franjo Mlekuž in Andrej Levstek, vsi iz Sodražice.

Iz Grosuplja pod Ljubljano. -- Pri volitvi novega županstva so bili France Košak iz Stranske vasi za župana; Jože Rome iz Velike stare vasi, Karol Lampreht iz Sela in Alojzij Žitnik iz Grosupljega pa za svetovalce izvoljeni.

Iz Ljubljane. (*Volitve za mestni odbor*) so razpisane tako-le: 3. razred voli 24., — 2. razred 26., — 1. razred pa 27. dne t. m. Kakor se narodna manjšina v mestnem odboru od germanske večine zmirom prezira, tako se je zgodilo tudi pri sostavi volilne komisije, kajti za načelnike te komisije v vseh treh razredih so bili odbrani le možje nasprotne stranke. Narodni odborniki Horak, Regali, Klun in Jurčič očitovali so v zadnji seji mestnega odbora to strankarsko sostavo, al konec vsega je bil: govoriti znate, storili pa bomo, kar mi hočemo. — Imeli bomo tedaj kmalu zopet nov volilni ravs in kavs, a čeravno so te dni ostre besede v državnem zboru od ustavovernega poslanca letele na vlado, naj se ona ne vtikuje v nobene volitve, doživeli bomo vendar brž ko ne navadno prikazen, da za grmom „konstitucijonalnega" društva bode tičala vlada.

— (*Iz seje dež. odbora 10. dne t. m.*) Na dopis deželne vlade, da je presvitli cesar za stradajoče Notranjce iz lastne denarnice 3000 gold. podaril, se je c. k. dež. predsedstvo naprosilo, da izreče Njegovemu veličanstvu najponižnejo zahvalo deželnega odbora za to preblago pomoč. — Za uda v c. kr. deželni zdravstveni svèt je deželni odbor imenoval bolnišničnega vodjo profesorja dr. A. Valento in pa primarija deželne bolnišnice dr. K. Bleiweisa za triletno dobo od 1877. do 1879. leta. C. kr. ministerstvo je v ta svèt izvolilo dr. viteza Stöckl na, dr. Schifferja, dr. Fuxa, dr. Eiselna in dr. Keesbacherja. — Prevdarjal in sklenil se je načrt postave zarad vpeljanja cestnine na Reški cesti v Postojnsko-Senožeškem okraji. — Na dotični dopis deželnega šolskega sveta je deželni odbor pritrdil sklepu pomnoženega krajnega šolskega sveta v Šentjerneju, da se učí nemški jezik v 2. in 3. razredu ljudske šole v Šentjerneju kot prostovoljni predmet. — Zarad naprave odgonske postaje v Šentpetru na Reški železnici se je deželni vladi pritrjilno odgovorilo.

— V pondeljek popoldne je bil pogreb gosp. Iv. Tuška, c. kr. profesorja tukajšnje gimnazije, velecenjenega narodnega pisatelja, ki je po dolgi pljučni bolezni umrl v 41. letu svoje starosti. Mnogo občinstva vseh stanov se je udeležilo sprevoda, dijaki njegovi so mu peli nagrobnico in kolegi njegovi gimnazije in realke darovali mu krasne vence, kar je tudi storil vsak gimnazijski razred. Ganljiv vtisek je naredil pogled dijakov, katerih eden iz vsacega razreda je ličen venec nesel, druga dva njemu na strani pa sta držala trakove z napisi v spomin spoštovanemu učeniku. Škoda za tako spretnega učitelja vzlasti v naravoslovnih vedah in izvrstnega narodnega pisatelja, da že tako zgodaj ga zakriva nemila zemlja!

— (*Čvetorica ljubeznjivih gospic iz Gradca*), ki sloví pod imenom „Gratzer Damenquartett", razveselila je tudi naše mesto z obiskom in v soboto dala je v nemškem gledišči koncert s takim aplavsom, da pač smejo gospice o sebi reči: „venimus, vidimus, vicimus", kajti to ni bil aplavs, učinjen po kakošnih reklamih, ampak naredilo ga je samo njih krasno popevanje slovenskih (od Nedveda, Försterja in Ipavica), nemških in švedskih napevov, katere so pele gospice: Franja Čampa (1. sopran), Marija Čampa (2. sopran), Marijana Golavič (1. alt) in Amalija Čampa (2. alt). Če tudi glasovi njih niso tako močni kakor glasovi Švedkinj, ki smo jih nedavno slišali tù v končertu z veliko pohvalo, so pa nasproti tako prijetni, tako mili, tako simpatični, kakor da bi štirji slavčeki peli, in umetnost njihova v nuanciranji glasa noter doli do čarovnega pianissimo je tako dovršena, da slušatelj misli slišati melodije harpine. Da jim je po odpetem vsacem oddelku gromovita hvala donela, razume se samo po sebi po tem, kar smo zdaj rekli, in ljubeznjive gospice dale so nam še eno pesem razven programa v dar. Škoda le, da nismo njihovega prihoda v Ljubljano za gotovo vsaj dva dni poprej znali, kajti potem bilo bi tudi gledišče vse drugače polno, kakor je bilo v soboto. Zato pa se trdno nadejamo, da nas razveselijo še drugi pot s svojim dohodom. V Zagrebu, kamor neki še ta teden odidejo, jim je po vsem tem navdušen sprejem gotov. Končamo pa to poročilo s čestitko velecenjenima našima skladateljema gospodoma dr. Ipavicema, da imata tako izvrstne vnukinje pevke.

— (*Cecilijino društvo*), to je društvo za restavracijo prave cerkvene glasbe, se snuje tudi v Ljubljani, kateremu medčasni predsednik je gosp. dr. A. Jarc, medčasni tajnik pa gosp. prof. Gnjezda, ki oglase v pristop k tej družbi sprejema. Ko se oglasi primerno število udov, skliče se občni zbor.

— (*Nove cerkvene pesmi*), namreč 20 izvirnih, je izdal gosp. Anton Förster, vodja glasbe v tukajšnji stolni cerkvi. Akoravno so to najbolj melodični in lahki napevi slavnoznanega skladatelja, vendar veje v njih glavni postulat cerkvene glasbe, to je, cerkveni duh in so primerni raznim praznikom, za katere so zloženi. Dobivajo se pri gosp. skladatelju ali pa v knjigarni J. Giontini-evi v Ljubljani po 70 krajc. — Razen teh se še dobi tudi: „očitanje“ in „lamentacije“ (40 kr.), 6 „Tantum ergo“ (50 kr.), 2 veliki slovenski maši (50 krajc.), 3 „Ecce sacerdos magnus“ za škofovo obiskanje zraven z „rešponzoriji“ (50 kr.) in pa „pevska šola“ (60 kr.) — vse skladbe velike hvale vredne.

— („*Glasbena Matica*“) je izdala te dni Anton Stöcklnovo „koncertno mazurko“ za glasovir z naslovom „v spomin Anici“, v kateri je posebno „trio“ priznanja vreden. Prišla je pa ta kompozicija, gosp. dr. Jer. Zupancu posvečena, v Blaznikovi kamenopisalni v tako lični obliki na svitlo, da je očitno, da ni nam treba iz Ljubljane hoditi, kedar želimo odličnih kamnotisov.

— (*Slovensko gledišče.*) Redne predstave so za letos končane, zdaj se pričnó benefice. Prvo ima v nedeljo gosp. Kocelj s „Kovarstvo in ljubezen“.

— (*Konfisciran*) je bil v četrtek „Slovenec“ zavolj članka, ki je odgovarjal „Tagblattu“.

☛ Kdor je Ruskega lanu naročil, naj pride nemudoma po-nj! Ta opomin ponavljamo danes še enkrat z dostavkom, da bodemo naročeni lan drugim oddali, ki se za-nj oglašajo. Če ga zamudni naročniki potem ne dobijo več, naj si to pripišejo sami sebi.

Iz pisarnice družbe kmetijske v Ljubljani.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Iz Dunaja. — Po vseh časnikih gré glas, da državni zbor prestane od 25. dne t. m. do 19. aprila, in da se deželni zbori skličejo 4. aprila, za prav kratko zborovanje, Gališki zbor pa še le meseca avgusta. — Tako se krčijo deželni zbori čedalje bolj, da so le še nekdanjim „postulat-zborom“ podobni. Tudi to je maslo nesrečne centralistične sisteme.

— Zbornica poslancev je zadnje dni obravnavala neke premembe o tiskovni postavi, o kateri danes na drugem mestu kaj več povemo; šlo je za odstranjeje policijskih časniških zaseg, za odgovornost, kdo jo ima itd., pa tudi zato, da se časniki rešijo denarne kavcije, al ta predlog je padel s 77 glasovi proti 53, kajti Poljaki, „zmirom zvesti prijatelji vlade“, so z ministri vred glasovali za kavcijo.

— Ogerski ministri pridejo te dni zopet na Dunaj, da se dovršijo bankine razprave.

— Veliki shod Avstrijskih katoličanov bode na Dunaji od 16. do 19. dne prihodnjega meseca. Gospodje: Jožef grof Barbo Waxenstein, Henrik grof Brandis, Jožef dež. grof Fürstenberg, Franc Gössner, Alojzij Karlon, Alojzij princ Liechtenstein, dr. Jožef Anton Oelz, Anton grof Pergen, dr. Julij pl. Riccabona, Franc Schuch, Leon grof Thun, Janez Thurnher so po vseh deželah našega cesarstva ravnokar razposlali oklic, v katerem s toplo besedo vabijo katoličane k vdeležbi tega po svojem programu velevažnega zbora. Reči, o katerih se bode ta zbor posvetoval, se bodo pozneje kmalu na tanko naznanile; že pričujoči oklic pa naznanja, da v zborove obravnave bodo spadale sledeče stvari: časnikarstvo, spisovanje, tisek in razširjevanje spisov, šolske zadeve, umetelne zadeve, katoliško življenje, katoliško delovanje političnih društev. Hvaležni bomo — sklepajo navedeni gospodje svoj oklic — vsem tistim, ki nam bodo kmalu naznanili, da naše vabilo sprejmo. Vsa dotična naznanila, kakor tudi vprašanja o natančnejih pojasnilih naj se blagovoljno enemu ali drugemu imenovanih gospodov morebiti s pristavkom „in Angelegenheiten des Katholikentages“ pošljejo pod naslovom: „*Katholisches Vereinshaus, Reichsstrasse, Nr. 3. I. Wien.*“ Od 3. aprila naprej se bodo v omenjeni društveni hiši, Reichsstrasse Nr. 3, od 10. do 12. ure dopoludne in od 3. do 5. ure popoludne delile vstopnice omenjenega shoda. Podpisani se bodo tudi obrnili do železniških vodstev, da vdeležnikom katoliškega shoda izprosijo znižane vožne cene.“

Iz Tirolov. — Volitve volilnih mož za volitev deželnih poslancev se s celó malo izjemami vršijo prav v starodavnem Tirolskem duhu, ki noče nič vedeti od današnjega laži-liberalizma.

Iz Zagreba. Velik vtisek dela brošurica dr. Makanca, ki z odkritosrčno besedo razpravlja sedanji politiški stan trojedne kraljevine. — Tudi tù so konfiskacije časnika „Agramer Presse“ na dnevnem redu.

Novice iz Turškega in o Turških zadevah. S Srbijo je Turčija mir sklenila, zato pa ima nov boj pričakovati z junaškimi Miriditi, katoličani srednje Arbanije. S Črnogorci ni upati mirne sprave, kajti kaj Turčija noče jim odstopiti trdnjave Nikšic, luke Špica in privoliti, da se Črnogora na Arbanski strani povekša. Kaj pa Rusija? Ona še zmirom odlaša odločni korak, ker Angleška vlada skriva prave svoje namene. General Ignatiev potuje po svetu in se hvali, da je jako zadovoljen z Nemčijo in Francijo, 15. dne t. m. ima priti na Dunaj na pozvedbo, kaj Avstrijska vlada namerava. Al ne samo ne jasna politika Evropejskih vlad ovira dejansko akcijo Rusije, temuč tudi nenavadno neugodno vreme letošnje zime zavoljo silnih zametov, ki so zaprli vse poti. Tako „Golos“ od Dona piše, da je sneg segel čez strehe vseh hiš po kmetih in so prebivalci zametenih teh hiš morali cele dni luč imeti, da so kaj videli v sobah; živina je po 3 — 4 dni bila brez krme in le z veliko težavo so si gaz napravili od hiše do hiše. Vihar na Črnem morji je ladijam silno škodo naredil; mnogi parobrodi bili so prisiljeni blaga pometati v morje, da se niso potopili; škoda se ceni na več sto tisočev rubljev. Vse govorice v časnikih Turčiji prijaznih, da se hoče Rusija vmakniti z vojsko zoper Turčijo, se tedaj morajo smatrati za laži, ako se ozremo na to, kar se je godilo v vojnem svetu, ki je bil 1. dne t. m. v Petrogradu in kateremu je predsedoval Ruski car sam. Sklepi tega vojnega sveta so sicer tajni ostali, al po vseh časnikih je šlo poročilo, da carevič naslednik in pa general Ignatiev sta se odločno za boj s Turčijo izrekla. Vojska je po vsem gotova in noben umen človek ne bode verjel pravljici, da Ruska armada le za parade voljo ob Prutu stojí. Za vojskovodjo odločeni carevič Nikolaj se je popolnoma ozdravil.

Listnica vredništva. Gosp. J. Ž.: Razjasnilo „noveléte“ prejeli. Drugi pot pride.

Žitna cena

v Ljubljani 7. marca 1877.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 11 fl. —. — banaška 10 fl. 94. — turšice 6 fl. 80. soršice 6 fl. 77. — rži 6 fl. 40. — ječmena 4 fl. 70. — prosa 4 fl. 70. — ajde 5 fl. 95. — ovsa 3 fl 74. — Krompir 4 fl. 50 kr. 100 kilogramov.